

Elkarrizketa Angel Eliasekin, ToShare Behatokiaren sustatzaile nagusia

1.- Aste gutxi barru, ikasturte akademikoa amaitzearekin batera, erretiroa hartuko duzu. Nolakoa izan da ToShare Behatokiaren garapena jaio zenetik hiru urte eta erdi igaro direnaldi honetan?

Gure euskal autonomia erkidegoan (EAE) giza eskubideen eta gizarte-koehesioaren garapenean aurrera egiteko, aberastasunaren banaketa funtsezko elementu gisa jartzeko helburua lortzen ari dela uste dut. Hala egiaztatzen du hasieran parte hartu nahi izan zuten erakunde eta elkarte guztiek behatoki honetako hileroko buletinean beren gogoetak egin izanak. Era berean, hainbat ikaslek lagundu dute beren borondatez.

Gainera, duela urte batzuk baino sarriago entzuten ari gara aberastasuna modu bidezkoan banatzeko premia larri horri erreferentzia egiten dioten kontsignak. Bereziki lan-eremuan agertzen da, hitzarmen kolektiboetan lan-baldintzen negoziazioei aurre egiteko. Behatokiaren webgunean aberastasunaren banaketari buruz argitaratzen den dokumentazio interesgarriarekin batera, behatokiak baldintzarik gabeko oinarrizko errenta (BGOE) prestatzen eta zabaltzen ere lagundu du, gero eta protagonismo handiagoa hartzen ari baita herritarren autonomia eta benetako askatasuna areagotzeko eta pobrezia-egoerekin amaitzeko tresna boteretsu gisa.

Hain zuzen ere, joan den maiatzaren 5ean, [Eusko Legebiltzarraren Osoko Bilkuran](#), legegintzako herri ekimen bat defendatu zen, legez BGOE bat ezartzea proposatu zuena, EAEn eskaera egin baino hiru hilabete lehenago bizi duen pertsona ororen aldeko eskubidea izango zena, eta, gutxienez, hilean 900 euroko diru-prestazioa zen, oinarrizko premiak betetzea ahalbidetuko zuena, inolako kontraprestaziorik eskatu gabe eta lan-merkatuan parte hartzea alde batera utzita, eta edozein soldata edo ordaindutakoaren araberrako prestaziorekin bateragarria zen. Eta ekimen hori Eusko Legebiltzarrak onartu ez bazuen ere, 22.075 sinadura biltzea eta EH-Bildu eta Elkarrekin Podemos legebiltzar-taldeek babesa jasotzea lortu zuen, baita sindikatu eta gizarte-erakunde askorena ere.

Beraz, orain arte egindako ekarpenaren ikuspegi positiboa daukat.

2.- Covid-19aren pandemiaren faserik larriena igaro ondoren, zein da aberastasunaren banaketaren egoera mundu mailan, Espainian eta Euskadin?

2020. urtearen hasieran, COVID-19aren pandemiak Nazio Batuen 2030erako Agendaren Garapen Jasangarrirako Helburuak (GJH) betetzea eragozten du, eta pobrezia- eta desberdintasun-egoerak areagotzen ditu, pertsona asko heriotzara eta milioika pobretzera eramaten dituztenak, estatu askoren porrota barne. Hala, [Nazio Batuen Erakundeak esan zuen](#): *"Munduak ia mende batean jasan duen atzeraldirik sakonena eragin du, eta 70-100 milioi pertsona inguru eraman ditu muturreko pobrezia.../... Irailaren 11ra arte, pandemiak herrialde guztietan izan du eragina: kasu kopurua 27 milioira iritsi da eta 900.000 pertsona baino gehiago hil dira."*

Era berean, 2021eko abenduaren 7an eta 8an Parisen egindako [Desberdintasunari buruzko Bigarren Mundu Konferentzian](#) salatu dutenez, munduko biztanleriaren % 10 aberatsenak munduko diru-sarreraren % 52 jasotzen du gaur egun, eta biztanleriaren erdia pobreenak, berriz, % 8,5 irabazten du. Batez beste, munduko diru-sarreraren banaketan % 10 handiagoa den pertsona batek 87.200 € irabazten ditu urteko, eta munduko diru-sarreraren banaketan pobreena den pertsona batek 2.800 € irabazten ditu urteko. Munduko aberastasun-desberdintasunak diru-sarreraren desberdintasunak baino nabarmenagoak dira. Munduko biztanleriaren erdia

pobreenak ez du ia aberastasunik, guztizkoaren % 2 baino ez du. Aitzitik, munduko biztanleriaren % 10 aberatsenak aberastasun guztiaren % 76 du.

Espainiari erreparatzen badiogu, [Estatistikako Institutu Nazionalaren arabera](#), pobrezia-arriskuan eta gizarte-bazterketako arriskuan dauden pertsonen tasa igo egin da: 2019an biztanleriaren % 25,3 zen, eta 2020an, berriz, % 26,4, 12 milioi pertsona baino gehiago. Bestalde, [J.C. Llanok eta D. Quirogak adierazten duten bezala](#), pobrezia larria familien % 9,5era iristen da, 4,5 milioi pertsona inguru. Egoera horri aurre egiteko, Espainiako gobernuak 2020ko maiatzaren amaieran Bizitzeko Gutxieneko Diru-sarrera (BGDS) onartu zuen. Errenta hori hainbat baldintza betetzearen baldintzapean dago, eta oso eraginkortasun txikia erakutsi du. Horrela, [European Anti-Poverty Network-Españak salatzen duen bezala](#), 2021eko iraileko BGDSaren izapidetze-datu ofizialek erakusten dute aurkeztutako 1.453.652 eskaeretatik 336.933 prestazio baino ez direla eman, hau da, espediente baliiodunen % 25,4, eta, [Hogar Si Fundazioak adierazten duen bezala](#), etxegabetasun-egoeran dauden pertsonen heren bat baino gutxiagorengana iritsi dela.

Azkenik, Eusko Jaurlaritzak 2021eko maiatzean argitaratutako azken Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestako datuetatik ondorioztatzen denez, 2020an 54.197 pertsona ez ziren artatu sistema horretan EAEn, hau da, arriskuan dagoen kolektiboaren % 29,8; aldiz, urte horretan sisteman artatutako 127.953 pertsonetatik 67.306 ez ziren pobreziatik atera, eta horrek esan nahi du % 33,3ko arriskua baino ez zuela lortu. Gainera, 2020an 132.173 pertsonak zuten pobrezia larria jasateko arriskua.

3.- Ikuspegi horren ondoren, ikusten al duzu epe ertaineko etorkizunari begira baikor izateko arrazoirik?

Gaur egun, inoiz baino gehiago, gizaki guztiei garapen pertsonal egokirako bitartekoak bermatzea borondate politikoaren kontua da, horretarako behar diren baliabide materialak baitaude.

Azken asteetan Eusko Legebiltzarreko Lan eta Enplegu Batzordeak eztabaidatzen duen diru-sarrerak bermatzeko eta gizarteratzeko euskal sistemaren lege-aurreproiektuak baldintzatutako gutxieneko errentak ez dira eraginkorrak pobrezia ezabatzeko eta pertsona guztien giza garapena bermatzeko. Doktrinak, Espainian eta mundu osoan ezarri izan diren gutxieneko errenten eta baldintzatutako errenten programen esperientzia asko aztertu ondoren, gutxienez sei muga nagusi jarri ditu agerian pobrezia-egoerei aurre egiteko: aurrekontu-murrizketak, estaldura eskasa, onuradunen estigmatizazioa, administrazio-kostu handiak, pobreziaren tranpa eta, azkenik, beti berandu iristen direla.

Hala ere, baldintzatutako gutxieneko errentetan ez bezala, BGOEk muga horiek gainditzen ditu unibertsaltasunaren, baldintzarik ezaren, errenten metagarritasunaren eta gutxienez pobreziaren atalasearen pareko zenbatekoaren printzipioei esker. Baina, pobrezia-egoerak arintzeko eraginkorra izateaz gain, prebentzio-tresna bat ere bada, pertsona guztiei pobreziaren atalasearen baliokidea den kopurua ematean pobreziaren agerpena saihesten duena eta herritarren benetako autonomia- eta askatasun-maila areagotzea ahalbidetzen duena, laneko, prestakuntzako eta bizitza-proiektuetako hautaketetan ahaldunduz, lankidetzako proiektuen ekintzailtza bultzatuz eta gizarte kohesionatuagoa sortuz. Gainera, BGOEk berez aberastasunaren banaketa dakar, eta, beraz, zuzenean diru-sarreraren eta aberastasunaren desberdintasun garaikide izugarriak gutxitzea ahalbidetzen du. Era berean, beste inork baino hobeto, Nazio Batuen 17 GJH 2030 betetzeko bidean aurrera egitea ahalbidetzen duen tresna da.

Antzeko ondorioa atera zuen Nazio Batuetako idazkariorde nagusi eta Asiako eta Pazifikoko Garapenerako Nazio Batuen Programaren eskualdeko zuzendari K. Wignarajak 2020an [adierazi zuenean](#): "*Gobernuak hartzen ari diren neurri politikoei elementu berri bat gehitzeko unea iritsi da*". *Faktore hori aski ezaguna da, baina erabat ahaztu dugu: BGOE, amildegi honetatik ateratzen lagunduko digun neurri ekonomikoen multzoaren zati gisa beharrezkoa den mekanismoa.*"

[Ideia bera berretsi zuen](#) Nazio Batuetako idazkari nagusi A. Guterresek 2020an, Nelson Mandelaren nazioarteko eguna dela eta egindako hitzaldian: «*Mundu aldakor batek gizarte-babesekeo politiken belaunaldi berri bat eskatzen du, segurtasun-sare berriekin, osasun-estaldura unibertsala eta oinarrizko diru-sarrerara unibertsal baten aukera barne hartzen dituen a.*»

Era berean, Frantzisko aita santuaren jarrera errepikatzen da, lehenik bere *Amets dezagun. Etorkizun hobe baterako bidea* liburuan (2020) eta, ondoren, 2021eko urrian, Herri-mugimenduen 4. Topaketaren aurrean egindako [hitzaldian](#), herritarren diru-sarrerara unibertsal baten premiazko beharra planteatzen du, baita lan-denboraren banaketa ere.

[Gaztebi](#) proiektuak erakutsi du UPV/EHUko ikasleen % 67 Euskadin oinarrizko errenta ezartzearen alde daudela, % 13.2 aurka daudela eta % 19.8 ez daudela ados. Ikasleen % 78.4, zehazki, ados dago oinarrizko errentaren izaera indibidualarekin, % 73.8 errenta hori erreforma fiskal progresibo eta birbanatzaile baten bidez finantzatzearen alde, eta % 69 bat dator errenta horren izaera unibertsalarekin.

Baina horren aurrean, Desberdintasunari buruzko Bigarren Mundu Konferentziaren Txosten Exekutiboak [adierazten duen bezala](#), azken 40 urteetan, herrialdeak nabarmen aberatsagoak dira, baina bertako gobernuak askoz pobreagoak bihurtu dira. Aberastasunaren partaidetza eragile publikoen eskuetan hutsetik hurbil dago edo negatiboa da herrialde aberatsetan, eta horrek esan nahi du aberastasun guztia esku pribatuetan dagoela. Joera hori handitu egin da Covid-19aren krisiaren ondorioz. Krisi horretan, gobernuak Barne Produktu Gordinaren % 10-20aren baliokidea maileguan hartu zuten, batez ere sektore pribatukoa.

Gobernuen egungo aberastasun eskasak ondorio garrantzitsuak ditu BGOE eta ongizate-estatuak behar dituen gainerako tresnak ordaintzeko gaitasunetan, ekonomia-, gizarte- eta kultura-arloko giza eskubideak errealitate izan daitezen lortzeko. Horregatik, ezinbestekoa da zerga-erreforma egokia egitea. Azken batean, egungo eredu neoliberalaren ordez beste bat jarri behar da, non, hezkuntzarako, osasunerako, gizarte-zerbitzuetarako eta etxebizitzarako eskubide unibertsalak finkatzearekin eta hobetzearekin batera, baldintzarik gabeko oinarrizko errenta jasotzeko eskubide unibertsala aitortzen den.